

Op het spoor

door Jan Venema

In de zomerserie 'Op het Spoor' staat de spoorlijn tussen Veendam en Ter Apel centraal. De verslaggevers van de editie Oost-Groningen van het Nieuwsblad van het Noorden wandelen langs en over de spoorlijn die binnen afzienbare tijd een toeristische attractie wordt. In zestien afleveringen beschrijven ze hun indrukken. Vandaag deel dertien.

makkelijk drie verdiepingen bevatten. Wat zou daar voor nuttigs in kunnen zitten? Door het elektrische gebrom is het net alsof ik vanachter glas naar de N366 sta te kijken. De auto-weg snijdt enkele honderden meters verderop door de akkers. Ik zie de auto's wel, maar ik hoor ze niet. De spoorlijn wordt vanaf dit punt vergezeld

door een hoogspanningsleiding. Luid kwetterend vlucht een koppel patrijzen uit het hoge gras op mijn weg. Het is beslist niet de eerste keer dat ik dit zie, maar ik schrik er toch behoorlijk van. De vogels strijken enkele tientallen meters verderop neer, waar ze even later weer voor me moeten vluchten. Even later herhaalt dit tafereel zich. Veel verstand hebben deze vogels niet. In een pas gemaaid korenveld doet een tiental duiven zich te goed aan, vermoedelijk, wat verloren graankorrels. Een stoppelteld is goed om paardehoeven schoon te krijgen, herinner ik me. M'n vader stuurde me met Johnny het veld in: "Loat 'm moar 'n endje runn'n. Da's goud." Johnny schrok ook van een paniekerig wegvliegende vogel en smeed me van z'n rug, zoals hij die zomer al wel vaker had gedaan. Deze keer deed het

zeer. Val nooit van een paard op een stoppelteld!

De auto's drukken het gebrom van de trafo's weg als ik de snelweg nader. In de struiken aan weerszijden van de dijk zitten talloze vogelsoorten. Ik ben te weinig ornitholoog om ze kunnen herkennen. De grond op de dijk zelf is arm. Heide en pijpestrootje zijn hier in een gevecht om het bestaan gewikkeld. Opeens sta ik voor een verharde landbouwweg. Ik steek twee sloten en een auto-weg over en zet schijnbaar zonder problemen mijn wandeling voort. De spoordijk lijkt hier op een brede laan, die plotseling eindigt in een bietenveld. Ik vrees voor een vroegtijdig einde van deze zomerserie, want ook in de verte is nergens meer een stukje spoordijk te vinden. Nadat ik nog één keer een denkbeeldige lijn langs de hoogspanningsleiding trek, zie ik dat ik er helemaal naast zit. Het traject is nog wel degelijk aanwezig. De oversteek heeft me op een dwaalspoor gebracht. Ik neem het mezelf niet kwalijk, want de dijk is bij tijd en wijle niet meer herkenbaar als dijk. Er zijn echter andere sporen die naar het verleden wijzen. Er zitten opvallend veel betonpaaltjes en ijzeren profielen in de afrasteringen rond de weilanden. Ooit zijn die betaald door een spoorwegmaatschappij. Een flauwe bocht naar rechts, ik heb de geleidelijkheid leren kennen de afgelopen weken, leidt de dijk onder de hoogspanningsleidingen door. Bij de spoordijk liggen drie grote rollen stro. Deze onhandelbare monsters winnen steeds meer terrein van het

oude, o zo stapelbare pakje. Bij boer Hazelhof in Boven Pekela hadden we een labyrint van gangen in de strovoorraad gemaakt. Als hij de schuur binnenkwam, was het zaak ons zo snel mogelijk te verstoppelen in de diep verborgen hollen er geen enkel geluid te maken. Het zal Hazelhof flink tegengevallen zijn dat, naarmate de maanden met de 'r' vorderden, zijn schuur vol stro meer weg bleek te hebben van een gatenkaas dan van een solide wintervoorraad.

Ik word van de spoordijk gestuurd door een pakweg dertig jaar oude eik, die me de weg verspert. De dijk is hier kennelijk ooit gekocht door een particulier, die midden op de spoorbaan een boom plantte, alsof hij wilde zeggen: "Tot hier en niet verder." De boodschap komt in ieder geval duidelijk over want er is een nieuw pad ontstaan, dat langs de heuvel voert. Heuvel? De hoogte komt me bekend voor. De glooiingen zijn kaarsrecht afgestoken en de bodem moet erg schraal zijn, want er willen alleen maar mos en wat grassprietjes groeien. Hier heeft zowaar een perron gelegen. Tweehonderd meter verderop ligt een doodlopende landbouwweg. 'Vetstukkermond' staat op een straatnaambordje. In een weide aan de overkant liggen de verbrokkelde restanten van een spoorbrug. In gedachten zie ik een stoomtrein remmen op de brug. "Stations Vetstukkermond, rechts uitstappen," hoor ik de conducteur roepen, terwijl Ter Apelkanaal in een vette, zwarte kolenwalm wordt gezet.

Spoorloos, dwaalspoor en station Vetstukkermond

Vanaf de Kerklaan in Zandberg is de spoordijk helemaal ontdaan van functionaliteit heeft verloren, een robuuste wanklank in het platte landschap. Alleen het grote formaat kiezelstenen in het gras herinnert er aan dat hier ooit treinen hebben gereden. Op enkele plekken is de dijk verzakt. De treinen mogen dan zijn verdwenen, de spoordijk wordt nog steeds intensief gebruikt. Dat is te zien aan de in goede staat verkerende landbouwwerktuigen die hier staan en aan de verse sporen van tractorbanden in het gras. Op enkele plekken is de dijk helemaal afgegraven.

De zomer wordt oud. De gele verkleuring in de aardappelvelden, die ook collega Roelf Eemsing al opmerkte, begint op een aantal akkers al te overheersen en op de dijk groeien talloze paddestoelen. Een lelijke bouwsel beheerst de horizon: de aardappelmeelfabriek van Ter Apelkanaal, waar een verstilde

rookpluim boven hangt. Op de voorgrond een schakelstation van het EGD. Er hangt een onbestemd gebrom in de lucht. Het blijkt van het omheinde buitenterrein van het schakelstation te komen. Door het gaas kijk ik naar de transformators 111, 112 en 113. Zij zijn verantwoordelijk voor het gebrom, dat op deze geringe afstand de atmosfeer vervult. M'n opa werkte vroeger 'op de centrale'. Als het mistig was, kon hij zijn spanningzoeker laten gloeien door er van korte afstand mee naar dergelijke trafo's te wijzen. Deze machines kunnen hun werk doen zonder dat ze een mens nodig zijn. Elektronica-fabrikant Siemens is zo trots op de apparaten dat hij er levensgroot z'n naam op heeft gezet. De trafo's zijn kennelijk van een tweede generatie. Zwarte verankeringen geven aan waar in het verleden andere apparaten op het terrein hebben gestaan.

Van de twee met baksteen opgetrokken gebouwen binnen de omheining, kan er één ge-

■ De restanten van wat ooit een perron is geweest bij Vetstukkermond. © NvhN/Wladimir van der Burgh